

Hartveroverende Denne maakt belofte bijna waar

19 december 2005 – Recensie door Gigi Schuiten

Met 'Denne' bewijst Barry Atsma dat hij een buitengewoon getalenteerd en veelzijdig acteur is. Wie niet weet dat Atsma op het toneel staat, zou hem in eerste instantie waarschijnlijk ook niet in deze achterlijke, onaantrekkelijke Denne herkennen. Met zijn houding, mimiek, tekstbehandeling en een mondstukje brengt hij het grootste deel van de voorstelling een verstandelijk gehandicapte tot leven die volstrekt geloofwaardig is.

Het grootste deel van de voorstelling, inderdaad. Want tegen het einde verandert het stuk dusdanig van vorm en tekst, dat het fors aan kracht inboet. Het breekpunt ligt bij de opkomst van Janni Goslinga, die als prostituee niet overtuigend is. Die ongeloofwaardigheid is vooral te wijten aan de manier waarop ze de kamer van Denne binnenkomt: zelfverzekerd en zonder kloppen stapt ze pardoes binnen, neemt een verleidelijke pose aan en kijkt een poosje akelig zwijgend naar de verbijsterde jongen. Alsof hij een gewone klant is, ratelt ze daarna op wat hij wel en wat hij niet met haar mag doen en pas als hij haar naam vraagt, doet ze

een wat aarzelende en weinig sympathieke toenaderingspoging.

Zelfs voor degene die niet weet dat er gespecialiseerde prostituees voor verstandelijke gehandicapten zijn, is duidelijk dat een dergelijke erotische ontmoeting nooit zo in zijn werk zal gaan. De belichting duidt erop dat deze scène misschien als droom gezien kan worden maar dat wordt teniet gedaan wanneer de jongen na Goslinga's vertrek het glas water waarin zij onverschillig haar sigaret doofde, nog eens koesterend oppakt.

Vanaf dat moment lijkt Atsma wat uit zijn rol te zijn. Haar handen hebben nog even gretig door zijn platgekamde haren gewoeld, waardoor Atsma's krullen zich weer vertonen. En profil is hij nu als zichzelf te herkennen terwijl hij daarvoor in ieder opzicht Denne was. De teksten worden overigens ook hoogdravender, met lange zinnen en moeilijke woorden die nauwelijks in het vocabulaire van een verstandelijk gehandicapte passen.

Bovendien begint hij vanuit de beleving van een derde persoon - zijn moeder - te vertellen. Een dergelijke empathie met de gevoelens en ervaringen van iemand anders vertonen, is zo goed als onmogelijk voor een verstandelijk gehandicapte. Deze stijlbreuk wordt nog eens benadrukt doordat de ijzersterke monoloog van eerder, waarin Denne ogenschijnlijk voor de vuist weg van alles vertelt en daarmee een prachtig inzicht in de wereld van een verstandelijk gehandicapte geeft, hierdoor in verteltoneel verandert. Plotseling begint Denne uit te leggen, te verklaren en te vertellen over Denne in plaats van er, zoals eerder, gewoon te zijn en zijn plek in de wereld op te eisen.

Nu hij op twee invalshoeken voortstroomt, is het bijna logisch dat de gebaartjes, de geluiden, de mimiek en de houding van Atsma hieronder te lijden hebben. Af en toe zien we Denne nog even terug in een ondeugende, samenzweerderige grijns maar hij blijft vooral bedolven onder een tekst die niet de zijne is. Het lijkt er dan ook op dat Atsma zich heeft vergalopperd met het aantrekken van actrice Janni Goslinga en schrijfster Esther Gerritsen. Hun bijdragen lijken het stuk, dat een juweeltje belofde te worden, tegen het einde vooral te hebben ontdaan van zijn kracht.

Toch maakt het eerste deel van de voorstelling dat ruimschoots goed. Dit is de meer uitgewerkte versie van het voorproefje dat op de Uitmarkt in Amsterdam al te zien was en het is ronduit geweldig. De tekst is hier niet alleen heel goed maar ook met veel humor geschreven. Deze Denne verovert moeiteloos de harten van het publiek, maakt het aan het lachen en ontroert. Hij wekt plaatsvervangende schaamte, vertedering, afschuw en onbehagen op en is een spiegel voor de toeschouwers op een manier die iedereen met een verstandelijk gehandicapte in zijn omgeving zal herkennen. Hij confronteert, steekt de draak met zichzelf en anderen en roept twijfels op over wat hij wel en niet begrijpt.

De scènes zijn zo sterk dat ze niet om een chronologische opbouw vragen en juist het ontbreken ervan, versterkt de aannemelijkheid. Het decor is mooi en functioneel. En de manier waarop Denne het publiek deelgenoot maakt van zijn geheime schatten die hij in de laden en kist onder zijn bed verstopt, is prachtig en waarheidsgetrouw. Atsma schittert hier als acteur. Dit deel getuigt van een groot inlevingsvermogen en begrip van de theatermaker. En accentueert eens te meer hoe verschrikkelijk jammer het is, dat hij met 'Denne' niet van begin tot einde zijn eigen koers is blijven varen.

Foto's: Jan Versweyveld